

Кібербулінг: соціально-педагогічний феномен віртуального спілкування сучасних дітей

У зв'язку з розвитком інтернет-технологій і зануреністю дітей у віртуальний світ змінюється специфіка їх міжособистісної взаємодії: віртуальна реальність знімає будь-які бар'єри для спілкування (мовні, географічні, фінансові та ін). Проте її «побічним ефектом» стало виникнення нових ризиків, які становлять загрозу психологічній безпеці особистості.

Останніми роками спостерігається поширення в інформаційному просторі такого явища, як шкільний булінг. Новітній «винахід» - кібербулінг.

Вперше визначення кібербулінгу дав Білл Белсей, трактуючи це явище як електронну форму традиційного булінгу, яка супроводжується особливостями віртуального спілкування: анонімність, відсутність співпереживання, неконтрольованість і тривале зберігання травмуючої інформації. Інші науковці визначають кібербулінг як «агресивний акт або поведінку», що здійснюється за допомогою електронних засобів групою або особою неодноразово проти жертви [3]. Ми солідарні з думкою науковців, які ототожнюють це інформаційне явище з «епідемією». На жаль, така форма цькування набирає все більших обертів. І збільшення полягає не лише у кількості жертв, але й в урізноманітненні різновидів такого виду насильства. Дослідники розрізняють наступні різновиди кібербулінгу:

- анонімні погрози – анонім надсилає листи погрозливого змісту довільного або цілеспрямованого характеру, особлива ознака – наявність ненормативної лексики та груба мова;
- телефонні дзвінки з мовчанням. Не тільки погрози лякають. Мовчання чи жахання в слухавку бентежать дитину, вона не знає як і, головне, від чого потрібно захищатись;
- кіберпереслідування – це може бути елемент фізичного переслідування, залякування досягається шляхом розсилки повідомлень на електронну пошту чи телефон. Шкідники можуть збирати інформацію про жертву, слідкуючи за її повідомленнями в соцмережах – фото, селфі з місця подій, розповіді про своє життя;
- тролінг – розміщення провокаційних повідомлень в мережі для привернення уваги та збудження активності, що може спричинити конфлікт (флеймінг);
- обмовлення, зведення наклепів – розповсюдження принизливої неправдивої інформації з використанням комп'ютерних технологій. Це можуть бути і текстові повідомлення і фото, і пісні, які змальовують жертву в шкідливій інколи сексуальній манері. Жертвами можуть ставати не тільки окремі підлітки, трапляється розсилка списків (наприклад, «хто є хто», або «хто з ким спить» в класі, школі), створюються спеціальні «книжки для критики», в яких розміщуються жарти про однокласників;

- хепі-слепінг (happy slapping) – насильство заради розваги, актуальне здебільшого для фізичного цькування, проте в інтернеті також актуально, коли мова йде про моральне насильство. Яскрава особливість – звичка знімати насильство на камеру для подальшого розповсюдження в мережі [1].

Маючи спільні риси із традиційним невіртуальним насильством, його кіберверсія становить унікальний феномен, який став предметом вивчення науковців досить недавно.

Інший феномен сучасності, з яким зустрічаються педагоги та психологи-практики, поява неухажливих, непосидючих, надмірно активних, дратівливих, але при цьому – надзвичайно кмітливих, з досить високим рівнем інтелекту дітей. Так звані «діти-індиго» (автор даного терміну цілителька, біоенергетик Ненсі Енн Тепп помітила появу дітей з раніше небаченим кольором аури – індиго, насичено синім). Зважаючи на те, що даний термін розкриває більше духовну сутність цієї проблеми, для пред'явлення даного феномену в психологічній і педагогічній практиці та пояснення закономірностей розвитку дітей цієї групи американські вчені, дослідивши особливості поведінки таких дітей, ввели поняття «синдром порушення уваги при гіперактивності». Такі діти, в першу чергу, є легкою ціллю для цькування. Вони, як типові жертви, більш тривожні та безпорадні, і можуть страждати від низької самооцінки.

Проблеми, з якими стикаються такі діти, пов'язані із порушенням зорового та слухового сприйняття, що пояснюються непосильними інформаційними навантаженнями під впливом комп'ютера, телевізора у поєднанні з повільним дозріванням головного мозку, обумовленого несприятливою екологічною ситуацією та патологією розвитку плоду у період вагітності. Як правило, такі діти не справляються із завданнями, обмеженими часом, не витримують одноманітних уроків (їм треба давати можливість відволікатись), не можуть довго концентрувати увагу на різноманітних мілких подробицях [2]. Спостереження науковців за педагогічним процесом виявляють збільшення із кожним роком відсотку дітей-індиго, що спричиняє появу значних проблем у професійній діяльності вчителів початкової школи, які продовжують працювати по традиційних педагогічних моделях. Єдиним вирішенням даної проблеми, за висновками науковців, є створення психологічно сприятливих умов навчання дітей. Особливості оточення, стосунки в сім'ї, рівень психологічного комфорту, стиль виховання виходять на перший план. Сприятливе соціальне середовище, стабільні, гармонічно організовані стосунки, які враховують особливості дитини, дозволяють зменшити ризик впливу кібернасильства.

Список використаних джерел:

1. Агресія у вигляді кібербулінгу: що провокує це явище і як виявити агресора [Електронний ресурс] : <https://zlochiv.net/agresiya-u-viglyadi-kiberbulingu-shho-provokuye-tse-yavishhe-i-yak-viyaviti-agresora/>
2. Люц Ю. Дети индиго – люди будущего / Ю. Люц // Человек без границ. – 2006. – №5. – С. 6 - 15.

3. Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(4), 376–385. – Mode of access: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01846.x>